

ובסוף הדברים מציין השפ"א לחי' (לקמן יז:) ושם מפלפל בדברי הטו"א, וחוזר בו ופשיטא ליה לשפ"א דאין יוצאין בלילה.

וע"ע בשפ"א ר"ה (ה.) בד"ה ברש"י ד"ה ופנית בבוקר שכותב: יום שחייב לראות בעזרה וכ"כ התוס'. משמע מדבריהם דבלילה אין יוצאין חובת ראייה, ולדינא יש לפלפל בזה הרבה [ובטו"א בחגיגה (יז): האריך בזה ע"ש. ומהגמ' אין ראייה, די"ל דופנית מיותר, ודרשינן בוקר שני כעין דדרשינן גבי נותר [בפסחים (עא:)] וע' ברכות (ט.) בפלוגתא דראב"ע ורע"ק], אך בחגיגה שם פי' רש"י דאי אפ"ל ביו"ט משום איסור תחומין ע"ש].

★ ★

והגאון האדר"ת זצ"ל בקונטרסו זכר למקדש בענין מצות הקהל כתב בזה (בריש פרק ג'):

ומסתפקנא אם גם בלילה היא זמן הקריאה, דהא לא כתיב בכאן יום שנמעט לילה. או י"ל מדכתיב בבוא כל ישראל לראות צריך זמן ראייה שהיא ביום, כדממעטינן בציצית מדכתיב וראיתם אותו, עי' מנחות מ"ג א' ב' ובמ"ק ח' א' וכ"מ. אלא ש"ל דגם במצות ראייה אפשר דהיו יוצאים גם בלילה, מדכתיב לראות והוא להתראות לפני השי"ת, והרי לפניו ית' לילה כיום כחשכה כאורה.

ואמנם י"ל לפי הדרש כשם שבא לראות כך בא ליראות, א"כ דרשינן נמי קרא לראות ג"כ, י"ל דאין יוצאין בראייה בלילה, אבל בהקהל דכתיב לראות בלבד, אפשר דגם בלילה יוצאים. אך כיון דגמר מראייה אי אפשר בהקהל באופן אחר מבראייה, ואין יוצאין בלילה.

ועיין עוד מש"כ שם האדר"ת ובתוך הדברים כתב: מצאתי בס' מנחת חינוך במצות ראייה שכתב בפשיטות שיוצאין בלילה, ומאפיסת הפנאי לא עיינתי על כל דבריו שם.

[ועיין במהדורא חדשה של זכר למקדש (הוצ' מכון ירושלים) בקונטרס תוספת זכרון, מש"כ בזה].

★ ★

ועיין בהגהות הגאון בעל החלקת יואב על הגמ' סוכה (לג:): לאו דאשחור ביו"ט שכתב:

"אפילו בלילה כ"כ באור זרוע פ"ד דביצה, וזה דלא כרמב"ם ריש הלכות חגיגה דנעשה חגור בליל א', ועיין טו"א ריש חגיגה".

★ ★

והנה לפי"ד התוס', הבבלי חולק על הירושלמי הנ"ל וס"ל דנשים פטורות גם מראיית פנים, והטורי אבן (בדבריו הנ"ל) הקשה מריש ר"ה (ו' ע"ב) דבעי' שם: נשים מה הם בכל תאחר וכו' ונראה שהן חייבות ע"ש, וכתב חכ"א בספר פרנס לדורו (ע' 116):

ופליאה לי למה לא הביאו כמעט ראי' מפורשת שהבבלי חולק על הירושלמי מעירובין בפ' המוצא תפילין, (צ"ו ע"ב) דאי לא תימא הכי אשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מיחו בה חכמים וכו'. ואם נאמר שהבבלי סבירא ליה כהירושלמי, ומה קושי' משם, דלמא עלתה לרגל ולא הביאה קרבן וזאת מחויבת לדעת הירושלמי! ואחד השיבני כי מוכרחים לאמר כי הביאה גם קרבן, דאל"כ מאי למימרא, פשיטא שעלתה דהיא מחויבת וכו'.

★ ★

במשנה: ועבדים וכו'.

הנה לעיל הבאנו קושיית הטורי אבן (וכן הקשה הצ"ח בפסחים ח') דלמה לי קרא למעוטי עבדים מראי', הא אין להם קרקע, ומי שאין לו קרקע פטור מראי'.

ובספר אמרי הצבי עמ"ס ב"ק כותב: י"ל דמשכחת לה ע"י שבנה בית בירושלים דהבית מיחשב כקרקע והוא שלו. וע"ז העיר ידידי הרה"ג מוה"ר מאיר דן נ"י הגאבד"ק דוואהרט [הוא הגאון בעל הכלי חמדה זצ"ל] אם מועיל זה לחייבו בראי', דיקשה דא"כ לא משכחת לה כלל לדינא דרב אמי בפסחים (ח ע"ב) דמי שאין לו קרקע פטור מן הראי', הלא יש לו חלק בירושלים דלא נתחלקה לשבטים, ויש לכל אחד מישראל חלק בה, אלא ע"כ דבעינן שיהי' לו קרקע חוץ לירושלים כדכתיב ולא יחמוד וגו' בעלותך לראות עכ"ד.

★ ★

והשיב על כך באמרי הצבי שם: ולענ"ד דגוף החלק קרקע שבירושלים בודאי לא מועיל לחייב בראי', הואיל